

Härnösands kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn av Älandsbro skola i Härnösands kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Härnösands kommun att senast den **6 augusti 2021** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Med anledning av den rådande situationen med covid-19

I dagsläget är många skolor starkt påverkade med anledning av covid-19. Skolinspektionen har i detta beslut satt uppföljningstiden med hänsyn till rådande omständigheter. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Sammanfattning av brister

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Härnösands kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

- Se till att samtliga elever tillförsäkras en studiemiljö som präglas av trygghet och studiero, i detta ingår;
 - a) Att skolpersonal och elever för en aktiv dialog om de gemensamma värden som ska gälla och skapar gemensamma utgångspunkter för en trygg miljö.
 - b) Att skapa samsyn bland personal och elever om vilka ordningsregler som gäller på skolan och vilka konsekvenser som blir om reglerna inte följs.
 - c) Att gå igenom skolans rutiner vid fall av kränkande behandling så att de är kända för all personal.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionen konstaterar att Härnösands kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att elevhälsan som samlad resurs arbetar förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. I detta ingår att elevhälsan ska medverka i att identifiera riskområden och behov av insatser samt utifrån det planera och genomföra förebyggande och hälsofrämjande insatser. Detta kan till exempel handla om arbetsmiljö, stress, psykisk ohälsa, mat- och levnadsvanor, fysisk aktivitet, kränkande behandling, relationer och normer. I enlighet med detta behöver elevhälsan;
 - a) Genomföra förebyggande insatser som riktas mot förhållanden som identifierats som problematiska vid skolenheten och riskerar att påverka elevernas utveckling och lärande negativt.
 - b) Genomföra hälsofrämjande insatser som syftar till att stärka elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa.
 - c) Kontinuerligt samverka med övriga personalgrupper i skolan på ett strukturerat sätt.

Bedömning

Skolinspektionens beslut redogör för de brister som framkommit vid tillsynen. Det är dock huvudmannen som ansvarar för att utbildningen i sin helhet uppfyller de krav som finns i skollagen och i andra författningar. I detta ansvar ligger att rätta till brister närhelst de framkommer.

Skolinspektionen bedömer att Älandsbro skola inte uppfyller författningarnas krav när det gäller att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero, och att det finns brister i skolans arbete med att motverka kränkande behandling av elever.

Vidare bedömer Skolinspektionen att elevhälsan inte jobbar främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Tillsynen har inte visat annat än att huvudmannen uppfyller författningarnas krav inom områdena *Undervisning och lärande, Extra anpassningar och särskilt stöd, Bedömning och betygssättning* samt *Styrning och utveckling av verksamheten*.

Föreläggande

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att skapa trygghet och studiero för eleverna. Studieron har förvisso förbättrats under senaste läsåret men eleverna blir ändå frekvent störda i sitt arbete, inte sällan av andra elever som lämnar sina lektioner och istället går runt på skolan och bankar på dörrar. Detta bidrar till att det i flera klasser dagligen råder så pass dålig studiero att många elevers möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen påverkas. Förutom att de elever som lämnar lektionen förlorar undervisningstid bryter de också mot skolans ordningsregler utan att det får konsekvenser. Skolinspektionen vill även uppmärksamma skolan på att den riskerar att brista i sitt tillsynsansvar av eleverna när dessa lämnar lektionerna och står utan uppsikt.

Skolinspektionen bedömer vidare att skolans arbete med att skapa trygghet för eleverna brister. Yngre elever uppger att de känner oro för att, under lektionstid, antingen gå till toaletten eller för att bli instängda på toaletten. En orsak är just det faktum att andra elever lämnat lektioner och går runt på skolan. Det förekommer även incidenter och kränkningar under raster som personal bevittnar utan att de ingriper. Det rör sig i de fallen främst om vikarier eller resurspersonal där det inte är tydligt för dem att de är skyldiga att ingripa och anmäla eventuella kränkningar till rektorn. Vidare har skolan själv identifierat utemiljön i sig som en riskfaktor, bland annat på grund av att det inte finns så mycket för eleverna att sysselsätta sig med samt att det finns en stor mängd lösa stenar som eleverna lätt kan kasta. Allt detta i kombination med att det är svårt att schemalägga så att det finns nog med personal ute på varje rast gör att skolans förebyggande arbete gentemot kränkningar påverkas negativt.

Rättsliga utgångspunkter

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal och även elevens vårdnadshavare om de gemensamma värden som ska gälla. Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön, t.ex. genom att medverka i utarbetandet av ordningsregler. Att skapa en

miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet (prop. 2009/10:165, s. 319–320).

I skollagen anges vidare att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Vidare framgår av skollagen att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn och rektorn är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att det finns brister i skolans arbete med att skapa trygghet och studiero för eleverna. Av intervjuer med elever, elevhälsa och lärare framkommer att studieron förvisso förbättrats under senaste läsåret men att det i flera klasser dagligen råder så pass dålig studiero att många elevers möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen påverkas.

Av Skolenkäten¹ från höstterminen 2018 framgår att elever i årskurs 5 svarar något lägre inom området *trygghet* (index 7,9) jämfört med genomsnittet för samtliga medverkande skolenheter (index 8,3). Däremot svarar eleverna betydligt lägre (index 3,9) inom området *studiero* (index 3,9 jämfört med index 5,0). Även pedagogisk personal skattar området *studiero* betydligt lägre. (index 4,3 för Älandsbro skola respektive 6,6 för samtliga medverkande skolenheter). Det är främst för påståendet "mina elever har studiero på lektionerna" som pedagogisk personal svarar lågt i enkäten (index 4,7) jämfört med genomsnittet för samtliga medverkande skolenheter (index 7,1).

På frågan hur eleverna skattar studieron idag på en tiogradig skala där tio är högst svarar de intervjuade eleverna mellan tre till fem. Såväl elever, lärare som rektor vittnar om att det dagligen förekommer, och flera gånger per dag, att några elever lämnar lektioner och sedan "vandrar omkring" på skolan. I samband med detta bankar de på klassrumsdörrar och "får med sig" andra elever som i sin tur också lämnar lektionerna. Lärarna och eleverna beskriver att de eleverna först kommer till lektionerna men att de sedan plötsligt går iväg när läraren tittar bort. Lärarna beskriver vidare att det rör sig om ett antal elever med behov av olika former för anpassningar och stöd. Enligt vad

¹ Skolinspektionen genomför Skolenkäten som en del av granskningen av skolverksamheten i landet. Enkäten riktar sig till elever, vårdnadshavare och pedagogisk personal och genomförs löpande med en tvåårsfrekvens för alla skolenheter.

Värdena går från 1 till 10, där ett högt värde indikerar en positiv uppfattning

som framkommer vid intervjuer med lärare och rektor rör det sig totalt om fem till tio elever.

I intervju med elevhälsan framgår att det finns elever som skapar otrygghet för andra elever, exempelvis om de är utåtagerande. Några av eleverna uppger att någon elev hotat andra elever med kniv, att några elever har hållit fast eller puttats andra elever och att rastvakter, främst vikarier eller olika resurspersoner kopplade till enstaka elever, inte reagerar trots att de är ute på skolgården och ser vad som pågår.

Lärarna instämmer i elevernas beskrivning och uppger att det skett många händelser där yngre elever på lågstadiet varit rädda för äldre elever. Elever känner obehag inför att gå till toaletten av rädsla för att bli instängda av någon annan elev eller så går de omvägar för att undvika vissa miljöer eller elever. Lärarna uppger vidare att elevernas beskrivning om att rastvakter inte skulle reagera alla gånger kan stämma och att den personalen möjligen inte fått information om hur de ska agera.

Rektorn delar också bilden av att elevernas trygghet behöver förbättras och uppger ytterligare två faktorer som påverkar tryggheten på rasterna negativt men som har koppling till rasterna. Rektorn uppger att skolgården utgör en "torftig utemiljö" som inte erbjuder eleverna stimulans vilket gör att risken för att konflikter uppstår ökar. Dessutom finns det mycket sten på skolgården och enligt rektorn har elever kastat äggstora stenar. Rektorn ser själv ett behov att förbättra organisationen med rastvakter och att det skulle leda till en ökad trygghet. Enligt rektorn skulle en omorganisation av skolans starttider och rasttider medföra att fyra till fem vuxna kan vara ute på var och ett av cirka tio rasttillfällen på en vecka istället för cirka fyrtio, som det gör idag, vilka inte går att bemanna fullt ut med rastvakter.

Motivering till föreläggande som ingripande

Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristerna.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevhälsan inte arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Tillsynen visar att elevhälsan i liten utsträckning deltar i ett förebyggande och hälsofrämjande arbete. Det har planerats för några få aktiviteter där elevhälsan skulle medverka. Skolinspektionen konstaterar att dessa inte blivit genomförda. Vidare konstaterar Skolinspektionen att det saknas en plan för elevhälsans arbete vilket gör det otydligt för såväl lärare och elevhälsan vilka förväntningar som finns på dem och vilket uppdrag de har.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt skollagen ska det för eleverna i grundskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande, och stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

De mer generellt inriktade uppgifterna i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete handlar om frågor som elevernas arbetsmiljö, elevernas övergångar mellan olika enheter samt skolans arbete med ämnesövergripande teman inom demokrati och värdegrundsområdet. Det kan till exempel vara arbete mot mobbning och kränkande behandling, undervisning om droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning. (Prop. 2001/02:14 Hälsa, lärande och trygghet, s. 27)

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att elevhälsan inte arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Elevhälsan uppger att det saknas en tydlig struktur för såväl hur elevhälsans samlade arbete ska bedrivas som för regelbundna uppföljningar som exempelvis klassgenomgångar. De beskriver vidare att det under detta läsår inte sker något förebyggande och hälsofrämjande arbete inom elevhälsoteamet utan fokus ligger i stället på att ta hand om "släcka bränder-ärenden" eller ärenden som blivit liggande. På frågan om vilka förebyggande och hälsofrämjande insatser elevhälsan gör uppger elevhälsan att skolsköterskan har hälsosamtal och hälsokontroller. Vidare har psykologen och specialpedagogen från centrala elevhälsan tidigare år genomfört handledning för några lärare. Elevhälsan har också tidigare läsår deltagit tillsammans med klasslärare i ett värdegrundsarbete. Utöver det lyfter elevhälsan olika insatser som lärarna planerar och genomför som exempelvis trygghetsvandringar. Elevhälsan deltar dock inte i analyser av resultatet efter vandringarna.

Lärarna uppger att de kan rådfråga elevhälsan om exempelvis extra anpassningar och att det då är främst specialläraren de har kontakt med eftersom denne finns på skolan dagligen. Lärarna beskriver dock att "det finns utvecklingspotential" när det kommer till elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Lärarna uppger även att flera av elevhälsans personal har bytts ut och att det påverkar ett mer kontinuerligt förebyggande och hälsofrämjande arbete. Lärarna ger exempel på att de önskat att kurator och skolsköterska skulle göra en insats i en elevgrupp för att stärka relationerna. Denna insats sker på förekommen anledning och är inte av, främst, förebyggande karaktär. Dock har även denna insats dragit ut på tiden.

Rektorn instämmer i såväl lärarnas som elevhälsans beskrivningar och att tyngdpunkten i elevhälsans arbete idag är åtgärdande. Målsättningen är att elevhälsan ska arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande men rektorn kan inte ge exempel på något tydligt sådant arbete som bedrivs under innevarande läsår. Rektorn lyfter att det förvisso finns

tillgång till alla professioner inom elevhälsan men att arbetet behöver struktureras så att det blir tydligt för såväl elevhälsan som övrig personal hur arbetet ska bedrivas.

Motivering till föreläggande som ingripande

Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristen.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister**Undervisning och lärande**

Det har inte framkommit annat än att Härnösands kommun uppfyller författningarnas krav inom undervisning och lärande.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Det har inte framkommit annat än att Härnösands kommun uppfyller författningarnas krav inom extra anpassningar och särskilt stöd.

Bedömning och betygssättning

Det har inte framkommit annat än att Härnösands kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Styrning och utveckling av verksamheten

Det har inte framkommit annat än att Härnösands kommun uppfyller författningarnas krav inom styrning och utveckling av verksamheten.

På Skolinspektionens vägnar

X Agnetha Burström

Beslutsfattare
Signerat av: Agnetha Burström

X Anders Holmgren

Föredragande
Signerat av: Anders Holmgren

I handläggningen av ärendet har även utredaren Terje Holand och juristen Frida Isaksson deltagit.

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Skolinspektionen

Beslut

2021-03-11

Dnr 34 - SI 2020:8646

9 (9)

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Älandsbro skola

Fakta om Älandsbro skola

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Härnösands kommun under hösten 2020. Intervjuer mer elever, lärare, elevhälsa och rektorn vid Älandsbro skola genomfördes genom digitala videokonferenser den 25 - 26 november 2020.

Älandsbro skola ligger i Härnösands kommun, ungefär en mil utanför centralorten. Verksamheten omfattar förskoleklass och grundskolans årskurser 1-6. Skolan har cirka 180 elever varav 20 i förskoleklass. Skolan leds av en rektor.

Måluppfyllelse

Kunskapsresultat

Av Skolverkets officiella statistik över terminsbetygen för årskurs 6, våren 2019, framgår att samtliga eller nästan samtliga elever hade godkända betyg. Den genomsnittliga betygspoängen varierade från 11,4 i ämnet matematik till 15,4 i ämnet slöjd.

Trygghet och studiero

Av Skolenkäten som genomfördes hösten 2018 för elever i årskurs 5 framgår att medelvärdet för området trygghet var 7,9 vilket kan jämföras med medelvärdet för samtliga medverkande skolenheter som 8,3 (på en skala 1-10 där 10 är det mest positiva värdet) Motsvarande värde för området studiero var 3,9 för Älandsbro skola respektive 5,0 för genomsnittet för samtliga medverkande skolenheter.